

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 262/04-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. marca 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Ľudmily Gajdošíkovej a Alexandra Bröstla prerokoval sťažnosť Ing. Dušana Šoltésa, bytom K., zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 132/02 a takto

rozhodol:

1. Základné právo Ing. Dušana Šoltésa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 132/02 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice I prikazuje, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 1 C 132/02 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. Dušanovi Šoltésovi priznáva primerané finančné zadosťučinenie 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice I povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je povinný Ing. Dušanovi Šoltésovi uhradiť trovy právneho zastúpenia 9 342 Sk (slovom deväťtisíc tristoštyridsať dva slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. T. Š., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ing. Dušan Šoltés, bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 3. novembra 2004 namietal, že postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 132/02 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Ústavný súd uznesením z 8. decembra 2004 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Okresný súd Košice I svojím postupom vo veci 11 C 132/05 (správne sp. zn. 11 C 132/02, pozn. ústavného súdu) porušil základné právo sťažovateľa na prejednanie veci bez zbytočných prietahov, zaručené čl. 48 ods. 2/ Ústavy Slovenskej republiky.

Okresnému súdu Košice I ukladá, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov.

Okresnému súdu Košice I ukladá zaplatiť sťažovateľovi z titulu primeraného finančného zadosťučinenia 50.000,-Sk, ktorú je tento povinný vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

Ústavný súd SR priznáva sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia, ktorú je Okresný súd Košice I v sume 9.340,- Sk povinný vyplatiť na účet JUDr. T. Š. do 15 dní od právoplatnosti nálezu.“

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol: „Žalobou, podanou proti Krajskému úradu v Košiciach som sa pred Okresným súdom domáhal vyslovenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru. Konanie v tejto veci prebiehalo pod sp. zn. 24 C 508/99. Rozsudok v tejto veci nadobudol právoplatnosť dňa 15. 01. 2002, pričom jeho súčasťou bol aj výrok o vylúčení konania o náhrade ušlej mzdy a príslušenstva na samostatné konanie. Konanie o uvedenom nároku je vedené pred Okresným súdom Košice I pod sp. zn. 11 C 132/02. Dňom právoplatnosti predchádzajúceho rozsudku sa teda začalo konanie v súčasne prebiehajúcim spore. (...) V konaní ide o náhradu ušlej mzdy, keď právny základ pre takéto konanie bol predchádzajúcim rozsudkom daný. Podľa môjho názoru súd nepostupuje v súlade s § 6 a 101 ods. 2/ O. s. p. Napriek tomu, že povaha veci si osobitne žiada rýchly postup, benevolentne súd pristupuje k žiadostiam o odročenie pojednávania, pripúšťam pritom, že i na žiadosť mojej zástupkyne. V jeho konaní sú zistiteľné niekoľkomesačné obdobia nečinnosti a navyiac i nedostatočná príprava na pojednávanie, keď napr. súd bez ospravedlniteľného dôvodu doručoval žalovanému naše podania s viacmesačným oneskorením. Podľa môjho úsudku spor s takýmto právnym a skutkovým základom mohol aj s použitím § 43 O. s. p. súd ukončiť na jedinom pojednávaní, neberúc pritom ohľad ani na postupné úpravy žaloby“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa čl. 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrenia okresného súdu a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 11 C 132/02 ústavný súd zistil, že konanie vo veci sťažovateľa začalo 1. júla 1999, keď sťažovateľ podal na okresnom súde žalobu o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy.

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 24 C 508/99, ktorý nadobudol právoplatnosť 15. januára 2002, určil, že výpoveď daná sťažovateľovi je neplatná a nárok sťažovateľa na náhradu mzdy vylúčil na samostatné konanie, ktoré bolo vedené pod sp. zn. 11 C 132/02.

Dňa 17. júna 2002 právna zástupkyňa sťažovateľa doručila súdu upresnenie žalobného návrhu. Právna zástupkyňa sťažovateľa písomne ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní nariadenom na 15. október 2003, ktoré bolo odročené na 9. december 2003. Pojednávanie 9. decembra 2003 bolo na žiadosť právnych zástupcov účastníkov za účelom uzavretia mimosúdnej dohody odročené na 11. február 2004. Dňa 12. januára 2004 právna zástupkyňa sťažovateľa doručila súdu ďalšie upresnenie žalobného návrhu. Pre neprítomnosť právneho zástupcu žalovaného bolo pojednávanie 11. februára 2004 odročené na 31. marec 2004, ktoré za neospravedlnenej neprítomnosti sťažovateľa a jeho právnej zástupkyne bolo odročené na 5. október 2004. Pojednávanie 5. októbra 2004 bolo pre dočasnú práceneschopnosť sudkyne odročené na 24. november 2004, ktoré bolo odročené za účelom doplnenia listinných dôkazov. Okresný súd 12. januára 2005 vo veci vyniesol rozsudok, ktorým žalobe sťažovateľa v celom rozsahu vyhovel.

Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr 130/05 z 1. februára 2005 uznal existenciu priet'ahov v období od 3. septembra 2002 do 7. augusta 2003, ktoré odôvodnil sčasti objektívnymi príčinami existujúcimi na okresnom súde a sčasti neúčast'ou účastníkov a ich právnych zástupcov na pojednávaniach 16. septembra 2003, 9. decembra 2003, 11. februára 2004 a 31. marca 2004. Z vyjadrenia okresného súdu ďalej vyplýva, že vec považuje za zložitú po faktickej stránke, ktorej „*musel súd venovať viacej času a pozornosti*“.

II.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa 1. právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, 2. správania účastníka konania a 3. postupu súdu.

1. Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je nárok sťažovateľa na zaplatenie náhrady mzdy vyplývajúci z neplatného skončenia pracovného pomeru. Ústavný súd konštatuje, že pracovnoprávny spor týkajúci sa náhrady mzdy z neplatného rozviazania pracovného pomeru nie je skutkovo a právne zložitá vec. V týchto sporoch sa používala právna úprava obsiahnutá v Zákonníku práce (zákon č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov) a vo vykonávacích predpisoch k tomuto právnomu predpisu. Výklad a používanie tejto úpravy boli a sú stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov v týchto sporoch.

Okresný súd vo svojom vyjadrení tvrdil, že vec sťažovateľa je skutkovo zložitá. Toto tvrdenie však bližšie nezdôvodnil. Ústavný súd vychádzajúc z obsahu spisu neakceptuje toto stanovisko, najmä s ohľadom na priebeh a trvanie sporu a skutočnosť, že zo spisu nevyplývajú okolnosti svedčiace o skutkovej zložitosti veci, napríklad nevyhnutnosť znaleckého dokazovania alebo nemožnosť zabezpečiť dostatok dôkazov o mzde sťažovateľa za obdobie, za ktoré požaduje náhradu mzdy.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa ako účastníka konania, ústavný súd konštatuje, že dva návrhy na zmenu žalobného návrhu zo strany sťažovateľa, v dvoch prípadoch ospravedlnená neúčast' právnej zástupkyne sťažovateľa na pojednávaniach a v jednom prípade neospravedlnená neúčast' právnej zástupkyne sťažovateľa a sťažovateľa ako dôvod odročovania pojednávania okresným súdom mohli spomaliť konanie. Podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v skorších rozhodnutiach využitie možností daných sťažovateľovi procesnými predpismi (Občianskym súdnym poriadkom) na uplatňovanie a presadzovanie jeho práva v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priet'ahy (I. ÚS 31/01), čo platí predovšetkým pre zmeny žaloby, ktoré sa v skutočnosti týkali len rozšírenia nároku. Neúčast' právnej zástupkyne, ako aj sťažovateľa sú však skutočnosťami, ktoré musel ústavný súd zohľadniť pri rozhodovaní o rozsahu ochrany poskytovanej v konaní pred ním.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či došlo v konaní k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v spore.

Ústavný súd pripomína, že konanie o náhradu mzdy začalo 15. januára 1999 a aj keď bol tento nárok vylúčený na samostatné konanie, nič nebránilo okresnému súdu, aby už od podania žaloby, najmä ak mienil vyhovieť žalobe o neplatnosť rozviazania pracovného pomeru, pripravil aj rozhodnutie o náhrade mzdy. Z obsahu spisu vyplýva, že do vylúčenia nároku na náhradu mzdy okresný súd v podstate nepripravoval žiadnym spôsobom skutkový základ na rozhodnutie o tomto nároku, aj keď konal vo veci neplatnosti rozviazania pracovného pomeru. Tri roky do vylúčenia nároku na náhradu mzdy by na takúto prípravu podľa názoru ústavného súdu určite postačovali.

Okresný súd po 15. januári 2002, keď rozsudok sp. zn. 24 C 508/99, ktorým rozhodol o neplatnosti rozviazania pracovného pomeru a vec o nároku náhrady mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru vylúčil na samostatné konanie, nadobudol právoplatnosť, prvý úkon vo veci vykonal až 13. augusta 2002, keď žalovanému doručil upresnený žalobný návrh. Ďalší úkon okresný súd vykonal 7. augusta 2003, keď nariadil pojednávanie na

15. október 2003. Ďalším zisteným obdobím nečinnosti okresného súdu je obdobie od 31. marca 2004 (pojednávane) do 5. októbra 2004 (zrušený termín pojednávania z dôvodu dočasnej práceneschopnosti). Rozsudok vo veci náhrady mzdy bol vynesený 15. januára 2005.

Posudzujúc postup okresného súdu ako celok (nárok na náhradu mzdy bol uplatnený už 15. januára 1999) ústavný súd konštatuje, že okresný súd konal a rozhodoval o právach sťažovateľa v neprimeraných časových odstupoch. To nesvedčí o tom, že by súd svoj procesný postup organizoval tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná a aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá (§ 6 a § 100 ods. 1 a § 114 Občianskeho súdneho poriadku), teda aby smeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

Ústavný súd konštatuje, že konanie okresného súdu je poznačené v podstatnej miere nečinnosťou, na ktorú ústavný súd nezistil žiaden procesne významný dôvod (prekážku postupu konania podľa § 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku), a je porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov najmä so zreteľom na to, že v pracovnoprávnej veci sťažovateľa sa konanie začalo ešte podaním žaloby 1. júla 1999.

Okresný súd vo svojom vyjadrení z 1. februára 2005 na svoju obranu uviedol, že *„nečinnosť bola spôsobená objektívnymi príčinami dlhodobo existujúcimi na okresnom súde Košice I a to preťaženosťou vybavujúcej sudkyne a personálnou zmenou zákonnej sudkyne“*.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konania, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku

nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 11 C 132/02 konal bez zbytočných priet'ahov, hoci vo veci bol už vyneseny rozsudok, ale vec dosiaľ nie je právoplatne skončená.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 50 000 Sk, čo odôvodnil povahou sporu a dopadmi priet'ahov na jeho psychický stav.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy spôsobenej zbytočnými priet'ahmi.

Pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd zohľadnil celkovú dĺžku konania okresného súdu a konkrétne okolnosti prípadu, najmä skutočnosť, že predmetom konania bolo rozhodovanie o náhrade mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru. Výsledok sporu má v obdobných sporoch pre účastníkov konania mimoriadny význam, pričom ani po viac než 6 rokoch od podania žaloby nebol odstránený stav právnej neistoty, pre ktorý sa sťažovateľ obrátil na okresný súd.

Sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 132/02, pričom nárok sťažovateľa na náhradu mzdy bol už predmetom žaloby

sťažovateľa podanej 1. júla 1999, čo ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadostučinenia. Podľa ústavného súdu nemožno spravodlivo žiadať od sťažovateľa, aby čakal na výsledok súdneho sporu, v ktorom sa rieši priznanie mzdového nároku z neplatne skončeného pracovného pomeru, takú neprímerane dlhú dobu.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu, na rozsah zbytočných prietahov spôsobených aj nečinnosťou a zohľadňujúc najmä povahu prejednávaného sporu možno podľa názoru ústavného súdu sumu 50 000 Sk považovať za primerané finančné zadostučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré sťažovateľovi vznikli v súvislosti s jeho zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. T. Š., a priznal sťažovateľovi úhradu trov konania v hodnote 9 342 Sk za dva úkony právnej služby plus dvakrát po 136 Sk režijný paušál ku každému úkonu právnej služby podľa § 20 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. marca 2004